

Innsendt resolusjonsforslag nr 1.

A. Forslagsstiller

Navn på lokallag/organisasjon: Arbeidsutvalget

Kontaktperson: Beathe Øgård

E-postadresse: beathe.ogard@saih.no

B. Forslaget

Tittel på resolusjon:

Skatterettferdighet for å sikre tilgang til god utdanning!

Resolusjonstekst:

Offentlig høyere utdanning er kronisk underfinansiert, og i mange utviklingsland er det ofte bare de rikeste som har tilgang på høyere utdanning av god kvalitet. I følge FNs bærekraftsmål skal høyere utdanning av høy kvalitet være tilgjengelig for alle innen 2030. Verden har en lang vei å gå for nå dette målet, og problemet er spesielt akutt i utviklingsland. Mens over 75 prosent av befolkningen i Europa og Nord-Amerika starter høyere utdanning innen fem år etter fullført videregående skole, er den tilsvarende andelen 8 prosent for land sør for Sahara. Også innad i lavinntektsland er tilgangen til høyere utdanning svært ujevn, og tall fra UNESCO viser at bare 1 prosent av de fattigste 25-29-åringene i lavinntektsland har fullført minimum 4-årig høyere utdannelse, mens 20 prosent av de rikeste i samme aldersgruppe har gjort det samme.

Høyere utdanning er ikke en kortsiktig investering med gevinster som kan realiseres umiddelbart. Det er snarere en samfunnsinvestering som lønner seg over tid og som har flere positive samfunnsmessige gevinster på sikt. Dette er en stor utfordring når investeringer svært ofte baserer seg på hva som er lønnsomt på kort eller mellomlang sikt. Dette er tydelig i konsekvensene av den pågående kommersialiseringen av høyere utdanning, som i mange land skyldes manglende investeringer i offentlig høyere utdanning. Forskning og høyere utdanning egner seg dårlig som investeringsobjekt for privat kapital. Denne trenden fører til økende midlertidighet for akademikere, som går ut over muligheten til å drive god forskning og som også kan føre til selvsensur og dermed brudd på akademisk frihet grunnet behovet for ny kontrakt. Samtidig blir mange forskere prisgitt private forskningsmidler, og i flere tilfeller offer for sensurerende kontrakter og mål om kortsiktig profitt i oppdragsforskning for næringsliv. For studenter fører trenden til høye skolepenger, bruk av ukvalifiserte personell til undervisning og lite eller ingen fokus på kritisk tenkning og funksjonene til høyere utdanning utover arbeidsmarkedsrelevans. For å sikre uavhengig forskning av høy kvalitet og tilgang på høyere utdanning til flere er det behov for offentlig finansiering. Den politiske utviklingen de siste 30 årene med for lite offentlig finansiering i takt med økende studentmasse, har resultert i at den finansielle byrden ofte blir plassert på studentene og deres betalingsevne, som fører til økt ulikhet, ved å ekskludere mange unge fra høyere utdanning.

Det hersker stor enighet om at løsningen på utfordringene på utdanning er prioritering og finansiering over nasjonale budsjetter. FN peker på styrking av offentlige institusjoner, godt styresett og stabilitet, som grunnleggende for fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling, spesielt i sårbare samfunn. Viktige elementer i rammeverket for å finansiere bærekraftig utvikling, er bedre politiske og økonomiske betingelser nasjonalt og internasjonalt. Villighet til å betale skatt avgjøres blant annet i et krysspunkt mellom tilliten til- og autoriteten til- (skatte) myndighetene. Jacobsen Kleven viser at bredden i skatteinngangen, offentligheten rundt skattesystemet samt sterk subsidiering av enkelte varer er viktig for at skattesystemet skal fungere godt¹. Økte inntekter gjennom pålitelige skatte- og

¹ Jacobsen Kleven «How Can Scandinavian Tax So Much?» p. 2, 2014

50 avgiftssystemer, stansing av illegitim og ulovlig kapitalflukt og bekjempelse av korrupsjon blir av FN
51 trukket fram som sentralt for å sikre finansiering av bærekraftsmålene.

52
53 For å være i stand til å finansiere agenda 2030 er vi avhengig av et radikalt skifte hvor man må bygge
54 opp støtte og tillit til statlige myndigheters kapasitet til å offentlig finansiere utdanning av god kvalitet.
55 Det kan bare skje med en substansiell oppskalering av investeringer da utdanning fundamentalt sett er
56 en langtidsinvestering som forutsetter forutsigbar finansiering.

57 58 **Skatterettferdighet som verktøy for å sikre inkluderende god utdanning for alle**

59 Et lands inntekter kommer i hovedsak fra skatter og avgifter. Velferdsordninger, som for eksempel
60 utdanning, er finansiert enten ved hjelp av generelle skatter eller ved ulike former for premier eller
61 brukerbetaling. Utdanning, på en offentlig skole, er et eksempel på velferdsordning i form av en
62 offentlig tjeneste.

63 Synet på graden av skattetrykk, er delvis avhengig av synet en har på hvilken velferdsmodell et land
64 bør ha. Ettersom de med høyest inntekt betaler mest i skatt, mens offentlige ytelser er relativt likt
65 fordelt utover befolkningen, har den norske velferdsstaten en betydelig omfordelende effekt.

66 Utdanningspolitikken har vært et viktig virkemiddel for å skape et samfunn med små forskjeller. Lik
67 rett til utdanning, blant annet gjennom et gratis og likeverdig skoletilbud til alle og gjennom offentlig
68 støttede stipend og låneordninger for ungdommer og studenter, er å anse som en bærebjelke i den
69 norske velferdsstaten.

70
71 FNs tredje internasjonale konferansen om finansiering for utvikling i Addis Ababa i 2015 satte
72 innenlandsk offentlige inntekter på dagsorden. Å mobilisere nasjonale inntekter er sentralt for å nå
73 FNs bærekraftsmål. Bedret innenlands finansiering bidrar til økonomisk uavhengighet og mulighet for
74 egen prioritering av den offentlige politikken. Mange land har imidlertid store utfordringer når det
75 gjelder å innhente mer og bedre skatter, blant annet som et resultat av økonomiske strukturer og en
76 stor uformell sektor Flere land, både rike, mellom-inntekts og fattige stater, har svakt utviklede
77 velferdssystemer. For eksempel er India er i dag rikere enn Tyskland var da de introduserte et sosialt
78 sikkerhetssystem for alle arbeidere sent på 1880 tallet. Manglende politisk vilje til å innføre
79 velferdssystemer kan være noe av utfordringene for å få alle barn på skole.

80
81 Skatt er foreløpig den største inntektskilden for å finansiere myndigheters utdanningsplaner og
82 sektorer – også i land som er svært avhengige av bistand. Mange land begynner å nærme seg de to
83 målene om å avsette 6% av BNP og 20% av nasjonale budsjetter til utdanning. Men, mange lav- og
84 mellominntektsland mangler tilstrekkelig med inntekter noe som betyr at vi er nødt til å se nærmere på
85 størrelsen av de nasjonale myndighetenes budsjetter overordnet. Skatt til BNP rater er et måleverktøy
86 for innkreving av skatt. For å sørge for universell utdanning kreves det minst en andel på 20% som
87 flere land ikke når opp til, ifølge Piketty.

88
89 Innenfor bistandspolitikken blir det i stadig større grad pekt på at bedre systemer for skatt kan gi
90 fattige stater større og varige inntekter som finansierer velferdssamfunn. Argumentet er fundert i at
91 skattesystemer kan bidra til mer rettferdig fordeling av penger og makt. Omfordeling vil både bidra til
92 en mer rettferdig fordeling og til en større generell oppslutning om skattesystemet. noe som igjen vil
93 kunne styrke den økonomiske veksten på lang sikt.

94 95 **Illegitim og ulovlig kapitalflukt, skatteparadis og skatteunndragelser**

96 Utdanningskommisjonens rapport fra 2016 viste at 97 prosent av finansiering av utdanning må komme
97 fra landene selv.² Men selv om land øker budsjettandelen til utdanning, monner det lite hvis
98 budsjettene er små. Kapitalflukt og lav skatteinngang er to hovedårsaker til ressursmangelen: Ifølge
99 Global Financial Integrity er den ulovlige kapitalstrømmen ut av Afrika sør for Sahara 1,6 ganger
100 større enn bistanden som går inn. Hvis hullene tettes, kan disse pengene skatlegges og brukes til
101 utdanning og annen velferd.

² Education Commission, 2016: The Learning Generation.
<http://report.educationcommission.org/report/>

102 Illegitim og ulovlig kapitalflukt er penger fra korrupsjon og kriminalitet, samt utbytte av lovlig virksomhet
103 som ikke oppgis til beskatning. Stater går glipp av betydelige inntekter gjennom ulike former for
104 skatteunndragelse. Dette er en utfordring som handler både om at staten går glipp av inntekter til å
105 finansiere velferdstjenester, samtidig som det fører til økende forskjeller i befolkningen.
106

107 Hemmelighold og manglende finansiell regulering i skatteparadis bidrar til ustabilitet i
108 finansmarkedene og kapitalflukt. Den manglende reguleringen, sammen med lite eller ikke noe
109 innsyn, gjør skatteparadisene til et ynglested for stadig mer komplekse finansielle produkter. For
110 eksempel så forsvinner 1,9 mrd. dollar ut av Zambia hvert år i illegitim og ulovlig kapitalflukt. Dette
111 er nesten tre ganger så mye som Zambia bruker på helse og utdanning til sammen. Både lovlige og
112 ulovlige pengestrømmer ender opp i skatteparadis. Å tette hull i skattesystemet, implementere gode
113 internasjonale skattereguleringer og å fjerne skatteparadis er viktige faktorer for å få til et
114 utdanningssystem som er tilgjengelig for alle.

115 Skatteunndragelser rammer spesielt hardt fattige lands skatteinntekter og går ut over budsjetter for
116 skole og helse. Dette betyr i praksis at skatteunndragelser til syvende og sist fører til brudd på
117 menneskerettighetene. Det er anslått at for hver dollar som investeres i å utvikle gode
118 skattemyndigheter i utviklingsland, kan man generere opp mot 350 USD i skatteinntekter. Videre er
119 det anslått at det er behov for om lag 39 milliarder dollar for å nå målet om utdanning for alle, og at
120 dette kan skaffes til veie ved koordinerte handlinger når det gjelder bedriftsbeskatning.³
121

122 Åpenhet i det internasjonale finanssystemet er nøkkelen til å bremse kapitalflukten. Men
123 utviklingsland mangler ofte kapasitet og infrastruktur for effektiv skatteinnkreving, og
124 internasjonale skatteregler er i liten grad tilpasset forhold i utviklingsland.
125

126 **Selskapsbeskatning og multinasjonale selskaper**

127 Et viktig sted for å starte arbeidet med å fremme skatterettferdighet er selskapsbeskatning. Dette er et
128 skatteområde som representerer potensielle skatteunndragelsesstrategier og har mulighet til å øke
129 bidraget til å finansiere utdanning. I tillegg har denne typen skattlegging fått stor internasjonal
130 oppmerksomhet de siste årene, gjennom OECDs «Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) prosess og
131 G20s politiske drivkraft bak denne, den Afrikanske Unions høynivåpanel om ulovlige finansstrømmer
132 og en voksende bevegelse som krever at selskaper skal betale en rimelig andel skatt.
133 Finansieringsgapet i utdanning kan bli fylt gjennom koordinert internasjonalt innsats på dette området.
134

135

136 *SAIH skal:*

- 137 • *Jobbe for at skatterettferdighet må vektlegges som verktøy for å sikre langsiktig og bærekraftig*
138 *finansiering av utdanning*

139

140 *SAIH mener at:*

- 141 • *Skatt er den viktigste formen for finansiering av offentlige og universelle tjenester, som tilgang til*
142 *utdanning for alle*
- 143 • *Norge må ta lederskap i det globale arbeidet for skatterettferdighet, internasjonal bekjempelse av*
144 *illegitim og ulovlig kapitalflukt og skatteunndragelse*
- 145 • *Norge skal støtte opp om det internasjonale arbeidet for å sikre en mer effektiv og rettferdig*
146 *beskatning av multinasjonale selskaper.*
- 147 • *Norge skal prioritere skatterelatert bistand for å bidra til at land selv kan finansiere egne*
148 *grunnleggende velferdstjenester gjennom å: 1) doble norsk skatteteknisk bistand, til 268 millioner*

- 149 kroner i 2020, i tråd med forpliktelsen i Addis Tax Initiative. 2) fortsette å styrke «Skatt for
150 Utvikling» programmet i Kunnskapsbanken 3) arbeide med å støtte sivilt samfunn og
151 internasjonalt samarbeid for større åpenhet om finansstrømmer.
- 152 • Norge skal gjennomføre reformer for finansiell åpenhet i Norge, med tiltak som offentlige
 - 153 registre over egentlig eierskap og utvidet land-for-land-rapportering.
 - 154 • Norge skal være en sterk pådriver for et mellomstatlig skatteorgan i FN for å sikre
 - 155 utviklingslands påvirkning i utformingen av globale normer.
 - 156 • Norge skal bistå utdanningsmyndigheter i å sikre høyere budsjetter for utdanning.
 - 157 • Norge må bidra til å utvikle systemer som kan skattlegge digitale giganter.

158

159

160 *Kilder:*

161 Dicken, Peter, 2003: Global Shift, Reshaping the Global Economic Map in the 21st Century, fourth
162 edition. The Guilford Press, New York, London.

163 “Domestic Tax and Education”, research produced for the Education Finance Commission by
164 ActionAid 2016

165

166 Global taxation: Financing Education and the other SDGs – Steve Klees and Alex Cobham-
167 <http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2016/11/Global-Taxation-Financing-Education.pdf>

168

169 *Financing Matters, a toolkit on domestic financing for education (Global Campaign for Education,*
170 *2016)*

171 <https://www.campaignforeducation.org/docs/resources/GCE%20Financing>
172 [Matters_EN_WEB.pdf](https://www.campaignforeducation.org/docs/resources/GCE%20Financing)

173